

واژه‌نامه و فرهنگ

امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات

(افتا)

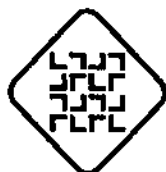
گروه واژه‌گزینی
انجمن رمز ایران

انجمن رمز ایران
Iranian Society of Cryptology

مؤسسه انتشارات علمی
دانشگاه صنعتی شریف

انجمن رمز ایران
Iranian Society of Cryptology

مؤسسه انتشارات علمی
دانشگاه صنعتی شریف

واژه‌نامه و فرهنگ امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (افتا)

گروه واژه‌گزینی انجمن رمز ایران

مسئول گروه: جواد مهاجری

دبیر گروه (مرحله اول): آمنه فرهادیان

اعضای گروه (به ترتیب حروف الفبا): ترانه اقلیدس، محمود احمدیان،

مهرداد بسرنجکوب، محمدصادق دوستی، حبیب رستمی،

محمود سلیماسی‌زاده، هادی شهریار شاه‌حسینی، جواد شیخ‌زادگان،

محمدرضا عارف، محسن رمضان یارندی

ویرایش: علی کافی، اشرف سراج

چاپ اول: ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۵۰۰۰۰ ریال

این کتاب با حمایت مالی کرسی رمز صندوق حمایت از پژوهشگران کشور چاپ شده است.

ISBN 978-964-208-035-9

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۸-۰۳۵-۹

عنوان و نام پدیدآور: واژه‌نامه و فرهنگ امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات / گروه واژه‌گزینی انجمن رمز ایران.	موضوع: شبکه‌های کامپیوتری - اقدامات با سبب - واژه‌نامه - انگلیسی.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه صنعتی شریف، مؤسسه انتشارات علمی، ۱۳۹۰.	موضوع: زبان انگلیسی - واژه‌نامه - فارسی.
مشخصات ظاهری: ۲۲۸ ص.	شناسه افزوده: انجمن رمز ایران.
شابک: ISBN 978-964-208-035-9.	شناسه افزوده: دانشگاه صنعتی شریف، مؤسسه انتشارات علمی.
وضعیت فهرست‌نویسی: فها.	رده‌بندی کنگره: QA ۷۶۸/۸۷۰ هـ. ۱۳۹۰.
یادداشت: کتابخانه.	رده‌بندی دیویی: ۰۰۴۰۳.
موضوع: کامپیوترها - امنیت اطلاعات - واژه‌نامه - انگلیسی.	شماره کتابخانه ملی ایران: ۲۱۰۷۷۱۱

دفتر مرکزی: خیابان آزادی - دانشگاه صنعتی شریف

تلفن: ۶۶۱۶۳۰۷۲-۶۶۱۶۳۰۷۰-۶۶۰۱۳۱۲۹

دفتر فروش: میدان انقلاب، خیابان شهیدعباسی جواد (از دیپشت) - ساختمان ۲۵۳ - طبقه چهارم - واحد ۲۰۲ - تلفن: ۶۶۹۶۷۸۹۶-۶۶۳۰۵۱۳۲

پست الکترونیکی: publication@mehr.sharif.edu

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

توسعه سریع دانش و فناوری رمز و امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (افتا)، ورود لغات و اصطلاحات متعددی از این حوزه را در زبان فارسی به دنبال داشته است. انجمن رمز ایران نهادی علمی است که در کنار وظیفه گسترش، ترویج، و ارتقاء دانش و فناوری رمز و امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات همواره گزینش معادل فارسی را برای لغات و اصطلاحات متداول بیگانه وظیفه ملی خود دانسته است. به منظور تحقق این خواست، طرح تهیه و تدوین *واژه‌نامه و فرهنگ امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات* از اسفند ۱۳۸۶ در دستور کار شورای اجرایی انجمن قرار گرفت. پس از انجام بررسی‌های اولیه و تماس با نهادها و مراجع مرتبط و اخذ دیدگاه‌های صاحب‌نظران و تعیین چارچوب و روندکار، مرحله اول اجرا با گردآوری لغات و اصطلاحات پرکاربرد این حوزه آغاز شد. منابع مورد استفاده در این مرحله بسیار متنوع و گسترده بود و طیف وسیعی شامل کتب مرجع، واژه‌نامه‌های تخصصی مرتبط، مجموعه مقالات، و پایان‌نامه‌های نگاشته شده در حوزه افتا را شامل می‌شد. با تعیین برخی

اولویت‌ها، مجموعه لغات جمع‌آوری شده غربال و مرحله انتخاب واژه-های معادل برای مجموعه لغات و اصطلاحات منتخب آغاز شد.

در این مرحله تلاش شد کلیه معادل‌های فارسی موجود، که در منابع مختلف فارسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند، جمع‌آوری شود تا برای بررسی و اظهارنظر در اختیار گروه واژه‌گزینی انجمن قرار گیرد. به منظور افزایش بار محتوایی واژه‌نامه تعدادی از لغات پرکاربرد و مهم این حوزه انتخاب و با استفاده از منابع معتبر توضیحاتی درباره هر یک ارائه شد به گونه‌ای که ضمن رعایت ایجاز، اطلاعات لازم و کافی برای خواننده فراهم شود.

این کار از تابستان ۱۳۸۷ آغاز و تا نیمه بهار ۱۳۸۸ ادامه یافت. با پایان عملیات اجرایی مراحل مذکور، مرحله بررسی، پالایش، و ویرایش نسخه اولیه واژه‌نامه با ارسال نسخه الکترونیکی به تعدادی از صاحب‌نظران آغاز گردید.

سپس گروه واژه‌گزینی انجمن رمز ایران، متشکل از افراد صاحب‌نظر دانشگاهی با همکاری گروهی از کارشناسان این حوزه طی جلسات متعدد و فشرده و صرف صدها ساعت کار مفید با دقت و وسواس فراوان به بررسی، ویرایش، و حذف تعدادی از لغات و اصطلاحات غیرضروری و اضافه کردن واژه‌ها و تعاریف جدید و همچنین انتخاب یا پیشنهاد واژه‌های معادل مناسب پرداخت. با اتمام جلسات کاری، بازنگری واژه‌نامه طی دو مرحله و در مدت شش ماه به انجام رسید. نسخه حاضر آغازی برای رسیدن به نقطه‌ای مطلوب و ایجاد اثری مفید و درخور نام انجمن رمز ایران است که با استمرار حرکت و رفع کاستی‌های موجود و تکمیل و اصلاح این نسخه، با همیاری همه اندیشمندان و صاحب‌نظران تحقق می‌یابد. لذا از همه اعضای محترم انجمن رمز ایران و کلیه صاحب‌نظران گرامی تقاضا می‌شود، دیدگاه‌های ارزشمند خود را در خصوص اصلاح و تکمیل واژه‌نامه به دبیرخانه انجمن منعکس کنند تا در ویرایش‌های بعدی واژه‌نامه استفاده شود.

در خاتمه لازم می‌دانم از آقای مهندس جواد مهاجری مسئول گروه
 واژه‌گزینی، که مسئولیت تهیهٔ واژه‌نامه و فرهنگ را از آغاز تا پایان عهده‌دار
 بودند؛ سرکار خانم مهندس آمنه فرهادیان و همکاران ایشان، خانم‌ها مهندس
 معصومه کوچک شوشتری، مهندس فاطمه اسدی، مهندس زهرا احمدیان،
 نسیم فرهادیان و آقایان مهندس فرشید فرحت، دکتر امیر مرادی، مهندس
 هادی جعفریان، مهندس احمد شیرعلی‌نیا، مهندس محسن رحیمی؛ شاخهٔ
 دانشجویی انجمن رمز ایران در دانشگاه صنعتی شریف؛ مرکز امنیت شبکهٔ
 شریف و مرکز آپا شریف که نسخهٔ اولیهٔ واژه‌نامه را تهیه کردند؛ همچنین از
 سرکار خانم دکتر ترانه اقلیدس و آقایان دکتر محمود احمدیان، دکتر مهدی
 برنجکوب، دکتر رسول جلیلی، دکتر امیر دانشگر، مهندس محمد صادق
 دوستی، مهندس حبیب رستمی، دکتر محمود سلماسی‌زاده، دکتر هادی شهریار
 شاه‌حسینی، دکتر جواد شیخ‌زادگان، و مهندس محسن رمضان یارندی که
 حضور ارزشمند ایشان در جلسات بررسی، بازبینی، و ویرایش نسخهٔ اولیه موجب
 غنای بیشتر کار گردید؛ کرسی رمز صندوق حمایت از پژوهشگران کشور که با
 کمک مالی خود امکان انجام این اقدام ارزنده را فراهم نمود؛ از اعضای شورای
 اجرایی و دبیرخانهٔ انجمن رمز ایران؛ آقای مهندس محمدمهدی روحانی‌مشهدی
 مدیریت مؤسسهٔ انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف و همکاران محترم
 ایشان خصوصاً آقای مهندس علی کافی و سرکار خانم اشرف سراج که با دقت
 نظر خود در ویرایش ساختاری و زبانی و واژه‌نگاری نقش ارزنده‌ای را عهده‌دار
 شدند و همچنین سایر عزیزانی که در تهیهٔ واژه‌نامه و فرهنگ مشارکت
 داشته‌اند، صمیمانه تشکر نمایم.

محمدرضا عارف

رئیس انجمن رمز ایران

مقدمه ویراستاران

این کتاب مرجع، تلفیقی از واژه‌نامه انگلیسی - فارسی، واژه‌نامه فارسی - انگلیسی، و فرهنگ حاوی تعاریف اصطلاحات است. واژه‌نامه و فرهنگ دو اصطلاح‌اند که بنا به سنت جا افتاده در مراکز علمی معتبر ایران مانند مراکز نشر دانشگاهی و فرهنگستان زبان و ادب ایران چنین تعریف می‌شوند:

واژه‌نامه مجموعه‌ای است حاوی اصطلاحات تخصصی یک زبان و برابرنهاده‌های آن در زبان دیگر. لذا واژه‌نامه انگلیسی - فارسی فهرست مرتب‌شده‌ای بر حسب الفبای انگلیسی است که در برابر هر اصطلاح انگلیسی معادل آن در زبان فارسی آمده است. این بخش از این کتاب به کار کسانی می‌آید که مایل‌اند بدانند تنوین‌کنندگان، یعنی گروه واژه‌گزینی انجمن رمز ایران، در برابر اصطلاح انگلیسی چه معادلی را در فارسی نهاده‌اند. این دسته از مخاطبان می‌توانند در آموزش، تهیه مقاله و کتاب، و مانند آن به زبان فارسی از این معادل‌ها استفاده کنند.

واژه‌نامه فارسی - انگلیسی هم فهرست مرتب‌شده‌ای است بر حسب حروف الفبای فارسی و اصطلاحات فارسی برگزیده که در برابر اصطلاح انگلیسی آن آمده است. این بخش از این کتاب به کار کسانی می‌آید که هرگاه در متنی فارسی با اصطلاحی مواجه می‌شوند، بتوانند معادل انگلیسی آن را بیابند.

فرهنگ با واژه‌نامه این تفاوت را دارد که هر مدخل آن الزاماً شامل تعریف، توصیف و تشریح اصطلاح می‌شود. تعریف به معنای دقیق آن، که تعریف ارسطویی یا تعریف منطقی یا تعریف جنس و فصلی نامیده می‌شود، در مورد برخی از اصطلاحات مثل اصطلاحات ریاضی ممکن نیست و یا دست‌کم مقید کردن خود به این روش نظام‌مند به تعریف پیچیده می‌انجامد به همین سبب مشاهده می‌شود که در غالب فرهنگ‌های تخصصی آنچه در برابر اصطلاح می‌آید آمیزه‌ای است از تعریف، شرح، و توصیف که منطبق با تعریف به مفهوم دقیق آن هم نیست. سنخ تعاریف در این کتاب نیز همین است.

قاعدتاً در فرهنگی که به زبان فارسی نوشته می‌شود، سرمدخل‌ها برحسب فارسی مرتب می‌شوند اما در این کتاب سرمدخل‌ها را بر حسب حروف الفبای انگلیسی مرتب کرده‌ایم زیرا پیکره فارسی در این رشته در دوران نوباوگی خود است و عمده مخاطبان این کتاب در فضای پیکره انگلیسی قرار دارند. آن‌ها یا متن انگلیسی می‌خوانند یا اصطلاحات را حتی در آموزش، مقالات، و کتاب‌های فارسی به همان صورت انگلیسی می‌بینند. بدیهی است وقتی پیکره فارسی در این رشته تنومند شد، طوری که مخاطبان فارسی‌زبان متون فارسی مکفی در اختیار داشته باشند فرهنگ این کتاب بر حسب حروف فارسی مرتب خواهد شد.

واژه‌نگاری (terminography) فنی است که قواعد و استانداردهای جهانی دارد. این استانداردها باید با مسائل خاص زبان فارسی درآمیزد و به اصطلاح بومی شود و استانداردهای متناسب در زبان فارسی تدوین شود. در تدوین این کتاب به استانداردهای جهانی توجه شده است و در عین حال کوشش شده است سنت واژه‌نگاری را که چند دهه‌ای است در مؤسسات معتبری چون مرکز نشر دانشگاهی و فرهنگستان زبان و ادب ایران اجرا می‌شود، مدنظر داشته باشد.

باید اعتراف کرد که در این زمینه در فارسی کار کم شده است و استانداردهای عینی مشخصی که مورد قبول همگان باشد، تدوین نشده است. لذا از برخی نوگرایی‌ها ناگزیر بودیم. اما سازگاری و منطق را در کل مجموعه رعایت کردیم. از همین‌رو چندان دور از انتظار نمی‌بینیم که ساختار و نظام رعایت‌شده در این کتاب در کنار کتابهای معتبر دیگر مورد توجه قرار گیرد و مبانی یک نظام واژه‌گزینی را در زبان فارسی موجب شود.

راهنمایی برای نشانه‌های به کار رفته در کتاب تهیه شده است که در ادامه می‌آید. پیش از استفاده از کتاب این راهنما را مطالعه کنید و با نشانه‌های به کار رفته آشنا شوید. ذکر چند نکته در انتها لازم است. نخست آنکه ویراستاران جز موارد اندکی، آن هم به لحاظ ساخت واژی، در امر واژه‌گزینی دخالتی نداشته‌اند. این امر هم آشنایی با مبانی واژه‌گزینی می‌خواهد و هم تخصص در علم رمز و هم تجربه در فرایند واژه‌گزینی. ویراستاران، دست‌کم، متخصص علم رمز نیستند و لذا خود را محق اظهارنظر در مورد واژه‌های برگزیده نمی‌دانستند.

تدوین‌کنندگان این کتاب همه اصطلاحات انگلیسی را در فرهنگ نیاورده‌اند. استدلال آنها این بوده است که در یک فرهنگ رمز فقط اصطلاحاتی باید تعریف داشته باشد که مستقیماً به علم و فناوری رمز مربوط است. برای تعریف اصطلاحات دیگر مرجعی دیگر لازم است.

از نشان "نیز رک فرهنگ" و "رک فرهنگ" استفاده کردیم تا مخاطب بداند اطلاعات واژه‌نگاری اضافی در فرهنگ آمده است و البته این بدان معنی نیست که فقط این اصطلاحات در فرهنگ ذکر شده است.

اگر اصطلاحی صورت اختصاری داشته است، هم صورت کامل و هم صورت اختصاری آمده است. اینکه کدام صورت محل ارجاع قرار گرفته باشد، به میزان تداول یا فراوانی یکی از این دو صورت بستگی داشته است.

علی کافی

اشرف سراج

راهنمای نشانه‌های به‌کاررفته در کتاب

abbr: در برابر آن مختصر اصطلاح انگلیسی می‌آید و اختصار نیز در ترتیب الفبایی خود مدخل شده است. مثال closest vector problem abbr: CVP	مسئله نزدیک‌ترین بردار
abbr of در برابر آن صورت کامل مدخل می‌آید. برای یافتن معادل فارسی به‌صورت کامل کلمه مراجعه کنید. مثال ECC abbr of Error Correction Code : error correction code abbr: ECC	کد تصحیح خطا
ant: در برابر آن متضاد اصطلاح انگلیسی می‌آید و کلمه متضاد نیز در ترتیب الفبایی خود مدخل شده است. مثال encryption ant: decryption : decryption ant: encryption	رمزگذاری رمزگشایی